

„Dziewczyna z perłą” Vermeera

**Kim jest dziewczyna z portretu?
Dlaczego wydaje się delikatna?
Co symbolizują perły?**

Poznaj autora obrazu

JAN VERMEER VAN DELFT, WŁAŚCIWIE JOHANNES VERMEE (1632–1675) – wybitny holenderski malarz z Delft, którego talent w pełni doceniono dopiero w XX i XXI wieku. Mistrz kameralnych sytuacji i ukrytych emocji. Namalował wiele portretów kobiet, niejako przyłapanych w codziennych sytuacjach; wszystkie noszą w sobie jakąś tajemnicę. Malował również pejzaże Delft i zajmował się handlem dziełami sztuki. Dziś inspiruje pisarzy i filmowców, za życia borykał się z trudnościami finansowymi i przed śmiercią popadł w wielkie długi.

Postać na obrazie

Wydaje się delikatna, uduchowiona, zamyślona. Ma lekko rozchyłone usta. Może chce coś powiedzieć?

Nie wiemy, czy to portret jakiejś konkretnej osoby. Być może. Sprawia wrażenie, jakby uchwycono jakiś moment w życiu tej dziewczyny. Jaka to chwila? Być może panna ma wkrótce brać ślub? Vermeer był mistrzem w chwytaniu jednej chwili. Niejako przyłapywał kobietę na jakimś geście, zamyśleniu, spojrzeniu.

Symbolika portretu

Obraz wydaje się na wskroś realistyczny. Realna postać, skromny kaftan. A jednak, jak i na innych obrazach malarza – odnajdziemy tu... symbol. **To perła w uchu dziewczyny – symbol niewinności.** Według „Wprowadzenia do pobożnego życia św. Franciszka Salezego” (po holendersku ukazało się ono w 1616 r., więc Vermeer mógł je znać) perły symbolizowały niewinność i często ofiarowywano je ukochanym w formie kolczyków, biblijny Izaak podarował kolczyki cnotliwej Rebecce. Franciszek Salezy pisał, że ucho jest najbardziej pożądaną częścią ciała kobiety, bo cnotliwa

niewiasta musi go strzec przed złymi słowami i dźwiękami. Cnotliwe słowa nazwał święty „orientalnymi perłami dobrej nowiny”. Być może Vermeer znał ten cytat i zainspirował się nim, malując portret idącej za mąż niewinnej dziewczyny? Ale to tylko domysły.

Patrząc na obraz, zwróć uwagę na:

● **nakrycie głowy dziewczyny** – to rodzaj turbanu. Takie elementy orientalne były modne w malarstwie od wieku XV, od czasu wojen z Turkami.

Detal obrazu „U stręczycielki”, domniemany autoportret Vermeera, ok. 1656

● **perłę w kształcie łzy zwisającą z ucha** – realistyczny portret, ale kryją się w nim symbole. Perła prawdopodobnie symbolizuje tu cnotliwość dziewczyny.

● **złoty połysk perły** – błyszczą się ona na tle ocienionej szyi. Światło na obrazach mistrza z Delft odgrywało ważną rolę.

● **wiele kontrastów** – skromny brązowo-żółty kaftan kontrastuje z lśniącym, jasnym kołnierzem, a błękitny turban z cytrynową tkaniną, opadającą z głowy niczym welon.

● **spojrzenie dziewczyny** – przez ramie – naśladuje intrygujący sposób patrzenia postaci wprowadzony do sztuki przez Ty-

cjana w „Portrecie mężczyzny”.

OBRAZ „DZIEWCZYNA Z PERŁĄ” POWSTAŁ W 1665 R. To XVII wiek, epoka baroku, epoka kochająca detale w sztuce. Czasy po zakończeniu wojny trzydziestoletniej. Miasto Delft, gdzie mieszkał artysta, rozwija się wówczas gospodarczo, m.in. dzięki produkcji wyrobów fajansowych, które miały dorównywać chińskiej porcelanie (motyw orientalny!), a wielu rzemieślników zostało mecenasami artystów. Obrazy Vermeera kupowali m.in. drukarz czy piekarz.

„Dziewczyna z perłą”, ok. 1665

„DZIEWCZYNA Z PERŁĄ” bywa nazywana
Mona Lizą północy lub Holenderską
Mona Lizą

● **ciemne tło** – daje wrażenie trójwymiarowości i sprawia, że malowany obiekt wydaje się lżejszy, to zjawisko zauważył wcześniej Leonardo da Vinci!

Pytania, które warto sobie postawić

- Dlaczego dziewczyna z obrazu Vermeera do dziś zachwyca, skłania, by się przed nią zatrzymać?
- Co sprawia, że te lub inne dzieła sztuki stają się nieśmiertelne? Uroda modelek, ich tajemnicze spojrzenia?

Skojarz z „Dziewczyną z perłą:

- **inne portrety Vermeera** przedstawiające kobiety w różnych sytuacjach, przy różnych zajęciach, np. czytających i piszących listy, koronczarki czy kobietę nalewającą mleko z dzbana. Na wszystkich twarzach malują się tajemnicie. Na niej jednej szyi błyszczą perły.
- **portret Jana van Eycka „Mężczyzna w turbanie”** – tu też pojawia się motyw orientalny.
- literaturę romantyzmu z motywami orientalnymi (choćby **sonety Mickiewicza** czy „**Giaur**” **Byrona**).

Korespondencja sztuk

Tajemnica dziewczyny z obrazu Vermeera zainspirowała pisarkę Tracy Chevalier do opisanie fikcyjnej historii modelki, pozującej do tego portretu w powieści pt. „Dziewczyna z perłą”. Książkę tę sfilmował reżyser Peter Weber, angażując jako odtwórców głównych ról tak popularnych aktorów jak Scarlett Johansson i Colin Firth.

Film nie uchodzi wprawdzie za arcydzieło, obśmiał go nawet w jednej ze swoich książek Jerzy Pilch. Jednak dzieło Webera trzeba obejrzeć... Choćby po to, by śledzić relacje pomiędzy tym, co namalował Vermeer i co dopowiedzieli pisarka i reżyser.

„Mleczarka” lub „Nalewająca mleko”, ok. 1660